

mgr Katarzyna Zawadzka

Streszczenie pracy doktorskiej

Polskie partie i ugrupowania polityczne wobec środowiska mniejszości seksualnych

Tematem przewodnim niniejszej dysertacji jest stosunek polskich partii i ugrupowań politycznych do środowiska mniejszości seksualnych. W rozprawie posługiwałam się, obok pojęcia mniejszości seksualne, także akronimem LGBT (lesbijki, geje, osoby biseksualne oraz transseksualne). Głównym celem pracy było przeprowadzenie analizy relacji pomiędzy ruchem LGBT a polskimi partiami i ugrupowaniami politycznymi.

W oparciu o literaturę przedmiotu i dostępne materiały źródłowe przyjąłam hipotezę główną, iż istnieje zależność między działalnością organizacji środowisk mniejszości seksualnych a działaniami polskich partii politycznych.

Rozprawa doktorska podzielona została strukturalnie na cztery rozdziały o charakterze problemowym.

W rozdziale pierwszym przedstawiłam założenia teoretyczne i dokonałam wyjaśnienia podstawowych pojęć. Analizując podziały występujące na scenie politycznej na osi lewica-prawica, poddałam ponadto charakterystyce rywalizację pomiędzy partiami i ugrupowaniami politycznymi pod względem pojęciowym, a następnie odniosłam je do realiów polskiego życia politycznego.

Drugi rozdział poświęciłam kwestii genezy i rozwoju ruchu LGTB na świecie, charakteryzując jego rozwój organizacyjny i ewolucję założeń ideowych. W rozdziale drugim przeanalizowałam także pojęcie ruchu społecznego. Miejsce znalazła tu także geneza i rozwój organizacji LGTB w Polsce. Przeanalizowałam podejmowane przez organizacje działania lobbingsowe, adresowane do poszczególnych grup społecznych o charakterze opiniotwórczym,

a także do partii politycznych, szczególnie o rodowodzie lewicowym i centrowym. Ponadto wykazałam na jaką skalę ruch LGTB w Polsce prowadzi współpracę międzynarodową. W przedstawianym rozdziale istotną część stanowiły badania opinii publicznej dotyczące działalności ruchu i jego postulatów. Dokonując ich analizy wskazałam na tendencje, które zachodziły w społeczeństwie i poszczególnych partiach politycznych, w odniesieniu do działalności i postulatów ruchu w Polsce.

W trzecim rozdziale analizie poddałam stosunek polskich partii i ugrupowań politycznych wobec postulatów środowiska mniejszości seksualnych. Odniosłam się do działalności politycznej na przestrzeni lat 2001-2015. Do postulatów LGBT zaliczyłam: przyjęcie ustawy o związkach partnerskich, wprowadzenie możliwości adopcji dzieci przez pary nieheteroseksualne, regulacje prawne dotyczące tożsamości płci, odejście od tak zwanego protokołu brytyjskiego w kontekście Karty Podstawowych Praw Unii Europejskiej, propozycje zmian w polityce edukacyjnej i zdrowotnej oraz przeciwdziałanie agresji słownej i fizycznej.

Obok istniejącego podziału na polskiej scenie politycznej dotyczącego postulatów ruchu LGTB, starałam się wykazać na ile istotne znaczenie w tej kwestii stanowił fakt braku porozumienia pomiędzy ugrupowaniami, które skłonne byłyby w całości lub częściowo poprzeć odpowiedni projekt, jak było w przypadku związków partnerskich. Każde z nich ze względów ambicjonalnych i politycznych przedkładało bowiem pod obrady parlamentu projekt własnego autorstwa w tej kwestii. Wskazałam na łączenie pojęć oraz na błędy z tym związane. Jako przykłady podałam między innymi temat małżeństw jedнопłciowych i związków partnerskich oraz edukacji. Proponowane zmiany dotyczące wprowadzenia wielowątkowej edukacji seksualnej w programach szkolnych bardzo często stawały się punktem odniesienia poszczególnych ugrupowań politycznych, będąc odczytywane niejednokrotnie jako przejaw tak zwanej ideologii *gender*.

Ostatni rozdział dysertacji poświęcony został aktywności politycznej przedstawicieli LGTB w Polsce. Ważnym elementem wprowadzającym do tych rozważań był temat zaznaczania obecności w przestrzeni publicznej, jako dążenie i środek do celu. Dotyczyło to kwestii swobodnego manifestowania orientacji LGBT w przestrzeni publicznej, a w tym także świadomej decyzji o czynnym udziale w wyborach i możliwości zafunkcjonowania na scenie politycznej. Analizie poddany został między innymi udział zadeklarowanych publicznie nieheteroseksualnych kandydatów w kampaniach prezydenckich, parlamentarnych, samorządowych oraz do Parlamentu Europejskiego. Odniosłam się również do porażek i sukcesów wyborczych przedstawicieli LGTB na polskiej scenie politycznej. Wartym podkreślenia był fakt, że wraz z sukcesem politycznym Anny Grodzkiej i Roberta Biedronia

znacznie wzrosła ilość kandydatów otwarcie przyznających się do swojej nieheteroseksualności. Ponadto przedstawiłam zaangażowanie czołowych aktywistów ruchu LGTB w strukturach partii politycznych, będących przedmiotem analizy. Zwróciłam również uwagę na kwestię instrumentalnego traktowania analizowanego środowiska przez poszczególne partie polityczne, odwołujące się do szeroko pojętej ideologii lewicy.

Jako ramy czasowe przeprowadzanych badań przyjąłm okres między 2001 a 2015 rokiem. Dolna granica związana jest z powstaniem Kampanii Przeciw Homofobii oraz wyborami parlamentarnymi i pojawieniem się w nich postulatów ruchu LGTB w programach niektórych komitetów. Granicę górną wyznaczyły ostatnie wybory parlamentarne.

Analizując stan dotychczas opublikowanych badań, warto wskazać, iż większość publikacji polskojęzycznych odnosi się do socjologicznej sfery rozważań na temat społeczności mniejszości seksualnych. Częściej rozwijany jest powiązany kontekst politycznej poprawności (*political correctness*), mowy nienawiści (*hate speech*), czy szeroko rozumianej tolerancji. Jednak badanie powiązań między NGO-sami a programami czy stanowiskami politycznymi, nie doczekało się szczegółowej analizy.

Sytuacja społeczno-prawna osób LGTB ewoluuje. Plasują się one nadal między marginalizacją a partycypacją polityczną i jest to usytuowanie dość plastyczne, w zależności jaką sytuację, w jakim kraju będziemy rozpatrywać.

Analiza programów poszczególnych partii pozwala stwierdzić, iż to partie lewicowe podkreślały akceptację różnorodności, tolerancję oraz szacunek dla mniejszości, a w tym dla mniejszości seksualnych. Sformalizowanie działań ruchu przez tworzenie organizacji i ich aktywność w sferze publicznej wymusza na partiach odnoszenie się do głoszonych postulatów i działań ruchu. W niektórych ugrupowaniach pozycjonowanie pewnej części oferty programowej partii następuje w oparciu o określenie swojego stosunku do kwestii podnoszonych przez ruch LGTB. W zależności od tego do jakiego segmentu elektoratu partia zamierza sięgnąć, czy też do jakiego profilu wyborcy się odwołuje, popiera lub nie popiera większość lub część postulatów ruchu. W przypadku niektórych formacji można zauważyć brak zainteresowania problematyką podnoszoną przez ruch.

Nie sposób było pominąć w moich badaniach rozważań nad zjawiskiem instrumentalizmu. Odnosi się to do stanowisk partii i ugrupowań politycznych wobec problemów mniejszości. Mam tu na myśli sytuację, gdy głosi się poparcie dla określonych postulatów, a nie są one w praktyce realizowane. W takim przypadku zarówno formacja polityczna jak i określony polityk traktują problematykę LGTB instrumentalnie, wyłącznie w celu pozyskania poparcia. Problem instrumentalizmu przeanalizowałam nie tylko pod kątem

realizacji założeń programowych partii, ale także poglądów polityków oraz postulatów organizacji jakie pojawiają się w przestrzeni publicznej.

Można stwierdzić, iż polskie partie polityczne, które wspierają społeczność LGBT, czerpią inspiracje programowe z jej postulatów. Ponadto partie konsultują się z organizacjami pozarządowymi, podczas spotkań z ich reprezentantami. Lobbing prowadzony przez organizacje LGBT można uznać za dość nowe zjawisko. NGO-sy właśnie w metodach charakterystycznych dla lobbingu zaczęły dostrzegać drogę do realizacji celów w walce o zmianę społeczną.

Zaznaczyć należy, iż w większości programów nie znajdziemy bezpośredniego odniesienia do sytuacji osób LGBT. Warto dodać, iż są partie, jak chociażby Partia Razem, które poświęcają odrębne dokumenty dotyczące tematyki społeczności mniejszości seksualnych.

Przeprowadzone badania pozwalają na stwierdzenie, iż istnieje zależność między działalnością organizacji środowisk mniejszości seksualnych a działaniami polskich partii politycznych. Aktywność społeczności LGBT w sferze publicznej, a w tym powstawanie organizacji działających na ich rzecz, zmienia postrzeganie tych mniejszości przez rywalizujących o poparcie polityków i partie polityczne. Zmiana ta ma jednak często związek ze wspomnianym wyżej instrumentalnym podejściem do tematu mniejszości seksualnych. Rządziej dotyczy natomiast chęci poszerzania wiedzy teoretycznej i praktycznej na temat LGBT i ich problemów. Zmiana nastawienia do wymienionych mniejszości nie ma jedynie wydźwięku pozytywnego. Można stwierdzić, że im częściej i przychylniej partie i ugrupowania lewicowe wypowiadały się w kontekście tego środowiska, tym mocniejszy stawał się nacechowany negatywnie dyskurs z prawej strony sceny politycznej. Jako przykład wymienić tu można chociażby prawicową inicjatywę pod nazwą „Stop ideologii *gender*”.

Rozróżnienie między lewicą a prawicą w kontekście LGBT bazuje przede wszystkim na czynnikach takich jak wartości, religia i moralność. Partie usytuowane z prawej strony sceny politycznej prawa dla środowiska mniejszości seksualnych określają mianem przywilejów, a nie praw człowieka. Argument za tym, że prawa LGTBT wchodzą w zakres praw człowieka jest podnoszony jedynie z lewej strony sceny politycznej, co między innymi ukształtowało myślenie o niej jako o naturalnym sojuszniku mniejszości seksualnych.

Pomimo, iż duża liczba nowych zjawisk społecznych nie daje się wprost dopasować do ideologicznej walki między lewicą a prawicą, to jednak temat poparcia dla postulatów LGBT zdecydowanie tą relację porządkuje. Realizacja celów ruchu LGBT bez wątpienia będzie

zależała od zmian mentalnych w społeczeństwie polskim. Mogą one bowiem wpłynąć na postawy polityków, partii i ugrupowań politycznych.